

Posudek diplomní práce:

Kateřina Šamšulová, Architektura pražských finančních ústavů do roku 1939 v evropském kontextu, FHS UK 2017, 123 str. + CD-ROM s přílohami

Kateřina Šamšulová si zvolila velmi zajímavé téma architektonické seberepresentace finančních ústavů v metropoli Čech od poloviny 19. stol. do roku 1939. Autorka vychází z teze, že „architektura pražských finančních ústavů v době existence habsburské monarchie byla vyjádřením příslušnosti jednotlivých ústavů ... k českému či německému národu a programu národních hnutí“ (s. 16), pokouší se „popsat kritéria, podle kterých byli architekti pro jednotlivé realizace vybírání“ (tamtéž) a věnuje se i „zařazení zkoumaných budov do urbanistické situace zkoumané oblasti Prahy a sledovat, zda je patrné úsilí vytvořit pražské finanční centrum“. Takto vymezený výzkum je opravdu rozsáhlý a nesmírně náročný jak na shromáždění rozsáhlé faktografie, tak s ohledem na její kritické vyhodnocení, přičemž autorka postuluje (a nakonec velmi realisticky minimalizuje) ještě mezinárodní komparaci svých zjištění.

Práce je rozdělena do poměrně obsáhlého úvodu, který nejprve přináší stručné, na novější literatuře založené seznámení s dějinami finančnictví v českých zemích od počátku 19. stol. do druhé světové války, poté následuje vytýčení cílů práce a informace o jejím metodickém zázemí a konečně „kritické zhodnocení pramenů a literatury“ – spíše však výčtový přehled hlavních okruhů obou zdrojových bází práce. Hlavní část práce je rozčleněna do tří kapitol: Šamšulová vychází od třicetistránkové pasáže o „hledání národního slohu“ v 19. století, následuje o něco kratší kapitola o architektuře peněžních ústavů okolo roku 1900 a konečně přichází opět takřka třicetistránkový text, věnovaný vývoji architektury peněžních ústavů od národního slohu k internacionálnímu funkcionalismu. Obsáhlý závěr práce rekapituluje a zdůrazňuje klíčové momenty studie.

Autorka vybrala jako základ svého zkoumání budovy 33 bank a pojišťoven, dodnes stojících na území Nového Města Pražského, resp. na ulicích, představujících hranici mezi Starým a Novým Městem. Pro ně pak provedla vizuální průzkum *in situ*, především však shromáždila dokumentaci, dobové kritiky v českém odborném tisku, dobovou literaturu (ve dvou případech i německou) i aktuální zhodnocení objektů z pera historiků umění a architektury. Podstatnou částí práce je obsáhlá obrazová dokumentace jednotlivých objektů. Stejný autorčin zájem jako objektům platil i jejich architektům a stavebním firmám, které projekty realizovaly.

Výsledný text je zajímavé, inspirující, v detailech poněkud utopené, místy se opakující a vychází teze, resp. výzkumné otázky jen dílem respektující čtení. Jako jistý problém vidím klíč výběru zkoumaných ústavů. Autorka předkládá koncept, podle něž v Praze do I. světové války v podstatě působily zemské, tedy utrakvistické, pak nacionálně české a zemsky německé ústavy a filiálky vídeňských a terstských bank. Uvědomíme-li si však, že v této době patřilo asi 40 % v Čechách přítomné ekonomiky říšskoněmeckým firmám a bankám (není náhodou, že německý konsul F. von Gebsattel byl první zahraniční diplomat, který v zájmu zajištění německých firem uznal hned po 28. X. 1918 existenci samostatného Československa), mohli bychom očekávat zařazení také objektů těchto ústavů do kontextu práce. Podobně byly pak finanční vazby meziválečného Československa do Francie, Británie a USA tak silné, že by si budovy pražských poboček tamních bank zasloužily přece jen větší pozornost.

Škoda též, že autorka nevyužila obsáhlé rubriky řady pražských adresářů, kde by jednak našla (a mohla v čase srovnávat) úplný přehled finančních ústavů, zadruhé pak (zejména u těch velkých a ve starších letech) i soupis jejich vedoucího personálu, případně správních rad. Na tomto základě by pak kupříkladu mohla velmi jasně rozpoznat, kdy se z Böhmische Sparkasse stala Česká spořitelna atp. Volit jen české názvy zemských institucí totiž opravdu nelze. Ostatně již před léty dokázal Robert Luft, že některé firmy s německým názvem a formálním sídlem v zahraničí mohly být z 99% české a naopak. Nacionálně průkazná není ani výše úpisů válečných půjček, která se v nemalé míře řídila zaměřením investičního portfolia toho kterého finančního ústavu a tedy jeho vydíratelností ze strany militarizovaného státu. Situace prostě byla poněkud komplikovanější...

Obdobně i architekti nebyli většinou (zejména studovali-li ve Vídni u týchž profesorů) do té míry nacionálně vyhranění, že by nespolupracovali přes jazykovou hranici nebo nebyli zváni do soutěží, vypsaných „druhou“ národností. Ostatně otázka, kdo a z jakých východisek formuloval architektonický (případně i sochařský a malířský) program té které budovy je značně komplexní a nelze ji takto redukovat na prostý nacionální dualismus. Škoda, že autorka ve svých úvahách úplně vynechala pragesiální práce Michaely Marek!

Stran utváření pražského (nejen vnitropražského, nýbrž celopražského ve smyslu aglomerace) finančního centra by se bývalo vyplatilo podívat se hlouběji do historie města: Tzv. „Zlatý kříž“ byl finančním a obchodním centrem Prahy nejpozději již od pozdního středověku, reprezentativní uliční osa, probíhající od dnešního Národního divadla po dnes Masarykovou nádraží pak byla (spolu s dolní polovinou dnes Václavského náměstí) jedním

z nejprestižnějších a tedy stavebnicky (a podnikatelsky) nejoblíbenějších městských prostorů Prahy již od 16. století. Městské opevnění tu bylo de facto eliminováno již v raném novověku a okolo r. 1800 to (ve svém celku) už byla úpravná promenádní třída. Není tu tedy nutno pro zkoumanou dobu hovořit v tomto kontextu o „zrušených opevněních“: Implikuje to záměnu s tehdy aktuálním, po roce 1867 postupně likvidovaným barokním opevněním na vnějším okraji Nového Města.

Z formálních maličkostí práce bych připomněl, že ani v poznámkovém aparátu, ani v seznamu citované literatury nelze vynechávat místa vydání knih, resp. *promiscue* uvádět jen nakladatelství a jindy jen místo vydání.

Celkově navrhuji obhajovat tuto diplomní práci jako velmi dobrou. Bylo by užitečné, kdyby autorka při obhajobě jasně definovala, k jakým originálním závěrům svým výzkumem dospěla.

Praha 27. 5. 2017

Prof. PhDr. Jiří Pešek